

SİYASAL KAMPANYA METİNLERİNDE RADİKAL DEMOKRATİK YURTTAŞLIK: SEÇİM İTTİFAKLARINDA LGBTIQ+ SÖYLEMLERİNİN AGONİSTİK DEMOKRASİ BAĞLAMINDAKİ ANALİZİ¹

İsmail Uğur Aksoy²

Öz

Demokratik kurumlar mevcudiyetini korumasına karşın Batı’da demokrasinin gerilediği iddiaları politika bilimde süregelen tartışmalara konu olmaktadır. Türkiye’de de AK Parti’nin neoliberal muhafazakâr otoriter oluşumunun hem otoriter siyasa üretimleriyle hem popülist retoriğiyle demokrasiyi gerilediği ve LGBTIQ+ kamuları nezdinde dışlayıcı bir yurttaşlık anlayışını ürettiği çalışmada iddia edilmiştir. Çalışmanın teorik altyapısını oluşturan agonistik demokrasinin savladığı radikal demokratik yurttaşlığın, AK Parti’nin karşısında konumlanan seçim ittifaklarının 2023 seçimlerinde yayımladıkları siyasal kampanya metinlerindeki mevcudiyetini irdelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Türkiye’de 1990’lardan itibaren temayüz eden LGBTIQ+ hareketine yönelik seçim ittifaklarının kampanya metinlerindeki söylemi çözümlemek bu çalışmanın önemini imlemektedir. Metodolojik düzlemde Fairclough’un üç boyutlu eleştirel söylem modeliyle Millet İttifakı, Emek ve Özgürlük İttifakı ve Sosyalist Güç Birliği İttifakı’nın kampanya metinleri agonistik demokrasi bağlamında incelenmiş, Millet İttifakı’yla Sosyalist Güç Birliği İttifakı’nın LGBTIQ+ taleplerini görmezden geldiği saptanmıştır. Emek ve Özgürlük İttifakı’ysa kampanya metinlerinde anayasal tanınma, eşit yurttaşlık, ifade özgürlüğü ve ayrımcılıkla mücadele taleplerine değinmesi bakımından LGBTIQ+ gerçekliğini tanımış ve LGBTIQ+ nezdinde radikal demokratik yurttaşlık potansiyelinin söylem düzeyindeki üretimini gerçekleştirmiştir.

Anahtar Sözcükler: AK Parti, Demokrasinin Gerilemesi, LGBTIQ+, Radikal Demokratik Yurttaşlık, Seçim İttifakları.

¹ Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Doktora Programı kapsamında Alternatif Bir Siyasa Projesi Olarak Radikal Demokratik Yurttaşlık: 2023 Seçimlerindeki Siyasal Kampanya Metinlerinin Agonistik Demokrasi Bağlamında Çözümlemesi başlığıyla 25.04.2024 tarihinde savunulan ve oybirliğiyle başarılı bulunan doktora tezinden türetilmiştir.

² Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, iuaksoy@ankara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8530-8343

RADICAL DEMOCRATIC CITIZENSHIP IN POLITICAL CAMPAIGN TEXTS: ANALYSIS OF LGBTIQ+ DISCOURSES IN ELECTORAL ALLIANCES IN THE CONTEXT OF AGONISTIC DEMOCRACY

Abstract

Despite the existence of democratic institutions, the claims that democracy is regressing in the West are the subject of ongoing debates in political science. In this study, it is argued that the neoliberal conservative authoritarian formation of the AK Party in Turkey has regressed democracy with its authoritarian policy-making and populist rhetoric, and has produced an exclusionary understanding of citizenship in the eyes of LGBTIQ+ publics. The aim of the study is to examine the presence of radical democratic citizenship, which is argued by agonistic democracy, which constitutes the theoretical infrastructure of the study, in the campaign texts published by the electoral alliances positioned against the AK Party in the 2023 elections. Analyzing the discourse in the campaign texts of electoral alliances towards the LGBTIQ+ movement, which has come to the fore in Turkey since the 1990s, implies the importance of this study. At the methodological level, Fairclough's three-dimensional critical discourse model was used to analyze the campaign texts of Millet Alliance, Labor and Freedom Alliance and Socialist Power Union Alliance in the context of agonistic democracy and it was determined that Millet Alliance and Socialist Power Union Alliance ignored LGBTIQ+ demands. The Labor and Freedom Alliance, on the other hand, recognized the LGBTIQ+ reality in terms of mentioning the demands for constitutional recognition, equal citizenship, freedom of expression and anti-discrimination in its campaign texts and realized the discursive production of the potential of radical democratic citizenship for LGBTIQ+.

Keywords: AK Party, Decline of Democracy, LGBTIQ+, Radical Democratic Citizenship, Electoral Alliances.

GİRİŞ

Demokrasinin krizi 1970'lerden beri sağ düşünce ekolünde yönetilememe, sol/Marksist entelijansiyada meşruluk bağlamında tartışılmaktadır. Günümüzde demokratik kurumlar varlığını korusa da ülkelerde gittikçe artan otoriter eğilimler ve sağ popülizmin yükselişi nedeniyle demokrasinin gerilemesinden bahsedilmektedir. Demokrasinin yaşadığı bu gerileme neoliberalizmden bağımsız incelenemez. Neoliberal ekonomi politikalarının salt siyasal katılımın azaltılması ve geniş halk tabakalarınca siyasal ve sosyal hakların kısıtlanması halinde uygulanabileceği ön kabulü, ülkelerde deneyimlenen otoriterleşmenin temel yapısal gerekçesini oluşturmaktadır (Esen ve Yavuzylmaz, 2023, s. 355). Neoliberalizmin demokrasi üzerindeki bu olumsuz etkisinden Türkiye'nin izole olduğu söylenemez. Türkiye'de AK Parti'nin temsil ettiği neoliberal muhafazakâr otoriter oluşumun Türkiye demokrasisi açısından otoriter politikaları ürettiği ve Türkiye'deki kırılğan kamulardan biri olan LGBTIQ+ nezdinde dışlayıcı ve ayrımcı sonuçlar inşa ettiği iddiası çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Çalışmanın kuramsal altyapısını agonistik demokrasi modeli ve onun önelediği radikal demokratik yurttaşlık oluşturmaktadır. AK Parti'nin karşısında konumlanan seçim ittifaklarının -Millet İttifakı, Emek ve Özgürlük İttifakı ve Sosyalist Güç Birliği İttifakı- 2023 genel seçimleri sürecinde yayımladığı siyasal kampanya metinlerinde LGBTIQ+ bireyleri üzerinden radikal demokratik yurttaşlık potansiyelini incelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu üç ittifakın kampanya metinlerindeki LGBTIQ+ söyleminin radikal demokratik yurttaşlığı üretme gizilgücünü irdelemek çalışmanın araştırma sorusunu meydana getirmektedir. Agonistik demokrasi modeli yeni bir sol kanaat hegemonya projesiyle olumsal kamuların farklılaşan istemlerine yanıt vermeye çalışan sol bir popülizmi temsil etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de aşırı milliyetçi partilerden kurulan ATA İttifakı'nın siyasi konumlanması çalışmanın teorik çerçevesine uymadığı için çalışmanın kapsam ve sınırlılığı gereği örnekleme eklenmemiştir. Metodolojik olarak ittifakların kampanya metinleri agonistik demokrasi bağlamında üç boyutlu eleştirel söylem modeliyle incelenmiştir. AK Parti'nin LGBTIQ+ yönelik dışlayıcı yurttaşlık anlayışı karşısında ittifakların kampanya metinlerindeki LGBTIQ+ söylemlerini 2023 seçimleri bağlamında irdelemek çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

1. AGONİSTİK DEMOKRASİDE RADİKAL DEMOKRATİK YURTTAŞLIK

Laclau ve Mouffe'un radikal demokrasi' projesi, sol için yeni bir sosyalist strateji olarak sunulmakta ve post-Marksist manifesto niteliği taşımaktadır (Çelik, 1997, s. 50). Neoliberal hegemonyanın krizde olduğu bir süreçte, demokrasiyi radikalleştirmek için alternatif bir hegemonyanın üretilmesi gerektiğini belirten Mouffe (2019, s. 124-125), günümüzde bunu olası hale getirecek bir agonistik modele ihtiyaç olduğunu ve çeşitli savaşımaların belli bir noktada bir araya gelmelerinin gerektiğini açıklamaktadır. Toplumsal gruplar arasındaki ihtilafların geçmişte kaldığı, diyalogla mutabakatın sağlandığı yönündeki görüşlere karşı çıkan Mouffe (2018, s. 7-8), demokrasiye ilişkin böyle bir anlayışın 'demokrasinin demokratikleşmesi'ne katkıda bulunmaktan ziyade demokratik kurumların karşılaştığı birçok meselenin temel kaynağı olduğunu belirtmektedir. Antagonizmanın ortadan kaldırıldığı ve ussal bir uzlaşının gerçekleştiği bir kamusal alanı varsaymak, çatışmaların siyasal alandaki merkezi rolünü ve kolektif kimliklerin üretimi bakımından taşıdığı ehemmiyeti yadsımak manasına gelmektedir (Mouffe, 1999, s. 745). Dolayısıyla 'hasım' demokratik siyaset için önemlidir, husumet modeliyse demokrasinin kurucu unsurudur (Mouffe, 2018, s. 29). Çatışmalarına rasyonel bir sonuç bulamayacaklarının ayırımında olan hasımlar, çatışmaları düzenleyecek birtakım kuralları tanımakta ve hasımlar arasındaki bu kurallar, çatışmalı mutabakat olarak tanımlanmaktadır (Mouffe, 2017, s. 158). Agonistik demokrasiyi diğer demokrasi modellerinden farklılaştıran niteliğinin çatışmanın tanınması ve meşrulaştırılması olduğu belirtilerek siyasetin kurucu bir ölçütü olan *biz-onlar* ayırımının, çoğulculuğun tanınmasına imkân sağlayacak biçimde nasıl üretilmesi gerektiği tartışmaya açılmaktadır (Mouffe, 2017, s. 27). Agonistik demokrasinin görevi de demokratik devrimi derinleştirmek için anti-ırkçılığın, anti-cinsiyetçiliğin ve anti-kapitalizmin eklemlenmesine olanak tanıyacak yeni özne pozisyonlarını üretmektir (Mouffe, 2010, s. 37).

Agonistik demokrasinin özünü çatışma ve karşı çıkmanın tanınması ve meşrulaştırılması oluşturmaktadır (Mouffe, 1999, s. 756). Bu demokrasi kavrayışına göre liberal demokrasi kuramının temel aksını meydana getiren antagonizmasız çoğulculuk görüşü salt bir 'yanılsama' üretmez, evrensel bir mutabakat düşüncesiyle toplumda şiddetin farklı türlerinin ayırımına varılamamasına sebebiyet verebilir (Gençoğlu, 2023, s. 150). Oysaki demokratik siyasetin temel amacı 'agonistik çoğulculuk' üzerinden düşünüldüğünde, "onlar" artık yok edilmesi gereken düşmanlar değil, fikirleriyle mücadele edilmesi gereken; fakat o fikirleri anlatma hakkı meşru görülen hasımlar olarak betimlenmektedir (Mouffe, 2009, s. 111). Agonistik demokrasi hem mevcut demokratik kurumların hem liberal düşünceye has olan eşitlik ve özgürlük ilkelerinin radikalleştirilmesini (Demir, 2014, s. 170) daha da mühimi eşitlik ve özgürlük prensiplerinin her daim gerilim içinde var olduğunu işaret etmektedir (Mouffe, 2019, s. 55). Agonistik demokrasinin eşitlik ve özgürlük ilkeleriyle mevcut bu ilişkisi, politikanın

odağına uzlaşmayı değil, uzlaşmazlığı; sabit ve değişmez sistemleri değil, kendini sürekli yenilenmek zorunda hisseden düzenleri yerleştirmeyi mecburi kılmaktadır (Damar, 2023, s. 113). Agonistik plüralizm bakımından hasımların cepheleşmesi demokrasiye tehdit değil, liberal demokrasinin varlığının şartını oluşturmaktadır (Mouffe, 2009, s. 112-113). Agonistik plüralizm, yurttaşlığı da yeniden anlamlandırmayı gerekli kılmaktadır.

Radikal demokratik yurttaşlığın demokrasiye önemli bir katkı sağlayacağını belirten Mouffe (2010, s. 20-21) radikal demokratik yurttaşlığın politik topluluğun tüm üyelerine uygulanabilir özcü bir anlayışı kapsamadığını; aksine muhtelif demokratik savaşım aralarında ortak bir politik kimliğin üretimine olanak tanıyan bir özdeşleşme biçimi olduğunu ifade etmektedir. Radikal demokratik yurttaşlar olarak politik kimliklerin üretimi, diğer tahakküm formlarına karşı kadınların, emekçilerin, siyahların, LGBTIQ+ ve ekolojistlerin daha kapsayıcı bir ifadeyle farklı politik kimliklerin içinde var olan demokratik istemler arasındaki müşterek bir özdeşleşme formuna bağlıdır (Mouffe, 1992, s. 31). Yurttaşlığa ilişkin yapılması gereken bireyin özgür ve eşit doğduğunu savunan ve yurttaşlığı hukuki bir statüye hapseden liberalizmle yurttaşlığı salt politik bir topluluğa katılma olarak addeden toplulukçu geleneği “radikal ve çoğulcu demokrasi projesi”ne uygun şekilde yeniden yorumlamaktır (Mouffe, 2010, s. 96). Radikal demokratik projenin yurttaşlık kavrayışı; eşitlik ve özgürlüğü kısıtlayan farklı tahakküm formlarına karşı çıkmayı, çeşitli mücadeleleri eklemlmeyi ve eşdeğerlik zinciri üretmek yurttaş, demokrasinin derinleşmesine aktif katılan bir politik özneye dönüştürme manasına gelmektedir (Mouffe, 2019, s. 76). Demokrasiye agonistik yaklaşıldığında öznellik konumları, ilkin mevcut tabiiyet ilişkilerini, baskı ilişkileri şeklinde yeniden tanımlayarak var olan demokrasinin eksikliğini, eşitsizliğini veya otoriterliğini göstermelidir (Damar, 2023, s. 119). Agonistik demokrasiye yaslanan bu çalışma, Türkiye’de, AK Partili yıllarda demokrasinin yaşadığı gerilemeyi ve bu gerilemenin LGBTIQ+ bireyleri açısından dışlayıcı bir yurttaşlık pratiğini ürettiğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Agonistik demokrasinin Türkiye’nin demokratikleşmesiyle LGBTIQ+ bağlamında radikal demokratik yurttaşlığın söylem boyutundaki üretimi için alternatif bir siyasa üretimi sunma potansiyelini tartışmak bu çalışmanın temel motivasyon kaynağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda ilkin AK Parti’nin demokrasiyi gerileyen politik özelliklerine bilahare LGBTIQ+ bireylerine yönelik kavrayışına değinilmiştir.

2. AK PARTİ: TÜRKİYE’DE DEMOKRASİYİ GERİLETTEN NEOLİBERAL OTORİTER ÖZNE

Ekonomik krizler ve yolsuzluk suçlamalarının arttığı 1990'ların ikinci yarısından 2000'lerin başına değin merkez sağ ve merkez sol siyasetin zemin kaybettiği bir süreçte AK Parti, 2002 genel seçimlerinin muzafferi olarak neoliberal politik ve ekonomik dönüşümün habercisi olmuştur (Öztan, 2018, s. 115). AK Parti'nin çoğunlukçu politikaları haiz otoriter neoliberal siyaseti, toplumsal hayatın çoğu alanında devlet kontrolünü artırmış, hak ve özgürlüklere dair kapsamlı kısıtlamalar getirmiştir (Tansel, 2018, s. 208). AK Parti'nin neoliberal muhafazakâr popülizminin; demokrasi, milli irade, seçmen çoğunluğu, Erdoğan'ın iradesine yaslandığı dikkate alındığında bu eşdeğerlik zincirinin ürettiği siyaset pratiğine göre AK Parti, Erdoğan ve destekçilerine ait olmayan bütün sesler milli iradenin bir unsuru olamaz ve demokratik bir muhakemeye layık görülemez (Akça, 2018, s. 60). Çoğulculuğun reddi ve muhalefetin düşmanlaştırılması üzerinden üretilen bu siyaset anlayışının (Yılmaz, 2022, s. 51), Türkiye'de demokrasinin gerilemesine ve radikal demokratik yurttaşlık potansiyelinin sekteye uğramasına zemin hazırladığı söylenilebilir.

Otoriterlik ve popülizme dayanan neoliberal bir yönetimin varlığıyla ilgili hem benzeri görülmemiş hem de genelleştirilebilir bir örnek olarak (Adaman ve Akbulut, 2021, s. 1), AK Parti'nin bileşenlerini muhafazakârlık, neoliberalizm, popülizm ve otoriterizm oluşturmaktadır (Yörük, 2018, s. 327). AK Parti'yi imleyen bu bileşenlere değinme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. AK Parti'nin muhafazakâr demokrasi vurgusu; "geleneği dışlamayan bir modernlik, yereli kabul eden bir evrensellik, köktenci olmayan bir değişim vurgusu" ile imlenmektedir (Akdoğan, 2018, s. 108). AK Parti'nin, "Müslüman demokrat" kimliğini kabul etmediğine değinen Taşkın (2019, s. 101) AK Parti'nin 'Millî Görüş gömleğini çıkardık', 'İslamcı bir parti değiliz' söylemlerini tercih ettiğini ifade etmektedir. AK Parti, İslamcı bir siyasal parti olmaktan öte bireylerin veya toplulukların Müslüman kimlikleriyle hem kamusal alanda hem de politikada faaliyette bulunmasına imkân tanıyan bir iktidar olarak konumlandırılmaktadır (Yalman, 2014, s. 33). Neoliberal bir politik konumlanışı olan AK Parti, sosyal ilişkilerin bütünü üzerinde sermayenin tahakkümünü yerleşik kılan neoliberal pratikleri ve yasaları hızla yürürlüğe geçirmiştir, büyük ölçekli ve karlı devlet şirketlerini özelleştirmiş, yeni çalışma ve sosyal güvenlik kanunlarını uygulamış ve ekonomi yönetiminin siyaset dışlaştırılmasına dair finansal düzenlemeleri uygulamıştır (Bedirhanoglu, 2021, s. 199). Yazında AK Parti'nin ekonomi politikaları neoliberal değil, ekonomi üzerinde siyasi tahakkümün fazla olduğu, hükümetle sermaye arasındaki ilişkilerin resmi kurallar ve hukuk normlarından öte gayri resmi normlar üzerinden yürütüldüğü patrimonyal kapitalizm şeklinde de tanımlanmaktadır (Esen vd., 2023, s. 49; Gümüşçü, 2021). AK Parti'nin "faiz sebep enflasyon netice" ve "Türkiye ekonomi modeli" ismiyle düşük faiz politikası üzerinden serbest piyasa dinamiklerine müdahale ettiği de belirtilmektedir (Tekgüç ve Yağcı, 2024, s. 15). Türkiye'de patrimonyal kapitalizmle otoriterleşmenin eşzamanlı bir biçimde gelişmesinin tesadüfi olmadığına değinilerek AK Parti'nin

patrimonyal kapitalizm stratejileri; vergi indirimleri, kamu bankalarından ucuz kredi temini, özelleştirme ve ihale dağıtımı gibi yöntemlerle açıklanmış ve kazançlı çıkmak isteyen yatırımcıların bu metotlarla AK Parti'ye daha bağımlı geldikleri belirtilmiştir (Esen vd., 2023, s. 51-53). AK Parti'nin bu birikim ve bölüşüm düzeninin otoriter patronaj ve otoriter klientalizm kültürünü inşa ettiği ve belirli grupların orantısız zenginleştiği, orta sınıflarınsa çok hızlı bir biçimde yoksullaştığı vurgulanmaktadır (Açıkel, 2023, s. 21).

Neoliberal bu yoksullaşma sürecinin farklı alanlarda ürettiği ayrımcı politikalarından LGBTIQ+ bireylerinin soyutlandığı söylenemez. Türkiye'de LGBTIQ+ bireylerine dair ayrımcılığı suç sayan ve eşitliği teşvik eden bir kanun veya mevzuatın yokluğu çalışma hayatı, emtia ve hizmetlere erişim, eğitim, sağlık, seyahat ve ikamet özgürlüğü gibi temel insan haklarına erişimde bu bireyleri kanunen korumasız kılmaktadır (KAOS GL Dergisi, 2023, s. 23). Dolayısıyla AK Parti'nin neoliberal otoriter politikası karşısında farklı toplumsal grupların demokratik ve kültürel istemleri yeterince temsil edilmemektedir. Zira AK Parti'nin neoliberal popülist hegemonya projesi demokratik değil, otoriterdir (Akça vd., 2018, s. 10). AK Parti'nin bu otoriter politikasını anlamak adına 15 Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişimi, akabinde ilan edilen OHAL süreci ve sonrasındaki milliyetçi otoriter popülist söylemlere değinmek gerekmektedir. 15 Temmuz sonrası AK Parti'nin siyaset alanının bütün imkânlarından istifade ederek Türkiye'nin OHAL tarihinde yeni bir otoriter dönemi başlattığına değinen Yılmaz'a (2018, s. 16) göre OHAL ile muhalefet baskılanmış, merkeziyetçi bir yönetim modeli oluşturmaya yönelik idari ve hukuki tanzimler uygulanmıştır. Darbe girişimi sonrası toplumsal muhalefetin kısıtlanması, yeni hükümet modeliyle yürütme erkinin muazzam bir güce erişmesi, kanun hükmünde kararnamelerin yasama organını bypass etmesi ve yeni hükümet modeliyle kuvvetler ayrılığının ortadan kalkması AK Parti iktidarında demokrasinin gerilediğinin müşahhas örneklerini içermektedir. AK Parti'nin 15 Temmuz sonrası bu yeni tarz siyaseti, özellikle otoriter popülist söylemlerle toplumda biz ve onlar karşıtlığını güçlü bir biçimde göstermiştir. AK Parti'nin bu otoriter popülizmi siyasi, sosyal ve bireysel düzlemdeki tenkitleri meşru görmemekte; aksine bu eleştiriler ya terörizmle ya da milli iradeye saldırıyla açıklanmaktadır (Akça, 2018, s. 66). Bu bağlamda Türkiye'de LGBTIQ+ bireylerinin saldırı altında olduğunu vurgulayan Muedini (2020, s. 131), AK Parti'nin, LGBTIQ+ haklarını desteklemediğini düşündürten birçok söylem geliştirdiğini belirtmiş ve eşcinselliğin, AK Parti'nin değerlerine karşıt olarak konumlandırıldığını belirtmiştir.

AK Parti'nin söylem dünyasında, millet ve AK Parti arasında bir mesafe veya salt teknik anlamda bir temsil ilişkisi olmadığı, AK Parti'yle milletin bütünleştiği, AK Parti'nin siyasi bedeninin, millet ve

devletle üretilen bağın kendisi olarak sunulduğu belirtilmektedir (Türk, 2024, s. 69). AK Parti iktidarında izleri görülen muhafazakâr popülist retorikle otoriter neoliberal politikalar, Türkiye’deki LGBTIQ+ grupları açısından radikal demokratik yurttaşlığın inşasını sekteye uğratmaktadır. AK Parti’nin, LGBTIQ+ bireylerine ilişkin ayrımcı, dışlayıcı, yok sayan, trans mevcudiyetleri hastalık, suç ya da günah olarak imleyen söylemleri LGBTIQ+ bireylerinin gündelik hayatını da zorlaştırmaktadır (Akduran, 2021, s. 34). Bu anlatıyı tarihsel ve toplumsal bir yaklaşımla desteklemek için AK Parti’nin LGBTIQ+ kavrayışına daha yakından bakmak gerekmektedir.

2.1. AK Parti’nin LGBTIQ+ Politikası

AK Parti’nin *Türkiye Yüzyılı* (2023) seçim beyannamesinde “LGBT”, “LGBTIQ+”, “eşcinsellik”, “homoseksüellik” ve “gey hakları” gibi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli grupları tanımlamak için yeğlenen anahtar kelimelerle arama yapılmış; ancak bu ifadeleri içeren herhangi bir göndermeyle karşılaşmamıştır. AK Parti’nin, beyannamesinde bu bireyleri görmezden gelmesinin bir politik tutumu meydana getirdiği söylenilebilir. AK Parti’nin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği olan gruplara ilişkin anlayışını yorumlamak için parti kurmaylarının konuyla bağlantılı farklı zamanlarda gerçekleştirdikleri konuşmalara değinmek gerekmektedir. Örneğin eski Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf’ın “eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk, bir hastalık olduğuna inanıyorum” beyanatı ve eşcinsel bireyleri hasta olarak tanımlaması ve tedavi edilmeleri gerektiğini ifade etmesi AK Parti’nin bakış açısını kavramak bakımından önemlidir (CNN Türk, 2010). Kavaf’ın nefret söylemi içeren açıklamalarına rağmen 2011’deki yeni anayasa yazım sürecinde LGBTIQ+ bireyleri demokratik talepleriyle ön plana çıkmıştır. “LGBTİ Hakları Hareketi”, yeni anayasa yazma girişimini demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü bir Türkiye vatandaşlığının mevcudiyeti gayesiyle bir fırsat olarak görmüş, bu hareketin içinde konumlanan çeşitli dernekler anayasa yazımına katkı sunacak çalışmalar yürütmüştür (Yılmaz, 2014, s. 177). Bu anayasa yazımında LGBTIQ+ bireylerinin demokratik istemlerini duyuran KAOS GL Derneği, yeni anayasanın “eşitlik” ilkesine “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” ibarelerinin de yer alarak LGBT gerçekliğinin tanınması yönünde TBMM’ye “10. Maddeye Ek, LGBT Realitesi Tanınsın” metni iletmıştır (KAOS GL Derneği, 2011). Ancak 2012’de Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve dönemin AK Parti Milletvekili Mehmet Ali Şahin anayasanın temel hak ve özgürlükler bölümündeki eşitlik maddesine LGBTIQ+ bireyleri imleyen cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibarelerinin eklenemeyeceğini belirtmiş ve AK Parti bu isteme olumlu yanıt vermemiştir (Yılmaz, 2020, s. 318).

Günümüzde de AK Parti tarafından kamuoyunda ve medyada sıklıkla gündeme getirildiği üzere sivil bir anayasa yazım sürecinin gerekliliğine işaret edilmektedir. Anayasa değişikliği, AK Parti’yle LGBTIQ+ hareketinin agonistik biçimde karşı karşıya gelmesine zemin hazırlamıştır. AK Parti’nin “ailenin korunması” üzerinden aile kavramına ilişkin keyfi ve nefret orijinli tanımlamalar yaptığı belirtilerek

siyasal iktidarın yeni anayasa önerisinin, aileyi korumaktan öte LGBTIQ+ bireylerinin temel hak ve özgürlüklerini sınırlayacağı öne sürülmüştür (KAOS GL Dergisi, 2023, s. 54). Anayasa değişikliği teklifinde, LGBTIQ+ bireylerinin “sapkın” olarak tanımlandığı ve bu tanımlamada ailenin korunmasının öne çıkartıldığına değinilerek bu anlatım biçiminin anayasaya eklenmesi halinde LGBTIQ+ bireylerinin eğitim, barınma ve istihdam haklarından yararlanamaması, örgütlenememesi ve hür bir biçimde kendini ifade edememesi tehlikesine değinilmektedir (Demir, 2023, s. 56). Türkiye’de, LGBTIQ+ bireylerini koruyan anayasal hükümlerin olmaması bu bireylerin taleplerinden birinin anayasal tanınma olduğunu göstermektedir; çünkü LGBTIQ+ bireylerin uğradığı ayrımcılık, cinsiyetçilik, nefret söylemi ve nefret suçlarının nüvesinde yasal noksanlıklar yer almaktadır. Anayasada cinsel azınlıkları koruyacak açık bir dilin yoksunluğuna ve LGBTIQ+ bireylerini korumayacak biçimde yorumlanabilecek yasalara gönderme yapan Muedini (2020, s. 131), LGBTIQ+ bireylerine yönelik polis tavrı ve toplumun cinsel azınlıklara ilişkin algıları dikkate alındığında, Türkiye’deki koşulların, cinsel azınlıklar için oldukça kötü olduğunu vurgulamıştır. Bu duruma tarihsel süreç üzerinden bakıldığında 2013’teki Gezi Parkı olaylarından sonra Türkiye’de LGBTIQ+ hareketinin görünürlüğü artmış ve AK Parti’nin popülizminden dolayı LGBTIQ+ bireyleri farklı sınıf ve kimliklerle birlikte hareket etmeye çalışmıştır (Birdal, 2015, s. 128).

Gezi olaylarına katılan LGBTIQ+ bireyler, aynı zamanda 2013 ve 2014’teki onur yürüyüşlerine yoğun bir katılım göstermiş; ancak Türkiye’de 2015 yılı, LGBTIQ+ hak savunucuları açısından bir kırılma anı yaratmış, İstanbul Valiliği, “Ramazan ayı gerekçe gösterilerek” onur yürüyüşüne izin vermemiştir (BBC Türkçe, 2021). KAOS GL Derneği, 2015’ten beri İstanbul’daki onur yürüyüşü etkinliklerinin her sene yasaklandığına, yürüyüş için bir araya gelen vatandaşlara polisin müdahale ettiğine ve gözaltı yapıldığına web sitesinde yer vermiştir (KAOS GL Derneği, 2022). 2015’te dönemin AK Parti Eski Milletvekili Yalçın Akdoğan, TBMM’nin açılışının 95. yıl dönümü resepsiyonunda Halkların Demokratik Partisi’ni (HDP) eleştirmek amacıyla “İşte gördük beyannameyi. Lezbiyen, gey bilmem ne geçiyor. Türkiye gerçekliğinden bu kadar uzaklar” ifadesiyle (Bianet, 2015), iktidar partisinin hem LGBTIQ+ var oluşları reddettiği hem LGBTIQ+ tanıyan siyasal partileri tenkit ettiğini göstermektedir. Türkiye’de özellikle son zamanlarda LGBTIQ+ yönelik devam eden ayrımcılık, nefret söylemi ve onur yürüyüşlerine getirilen yasaklara değinilerek LGBTIQ+ bireylerini hedef gösteren konuşmaların daha önce görülmemiş boyutlara vardığı vurgulanmıştır (Molu, 2021, s. 52). Örneğin Erdoğan’ın 2023 seçimleri öncesi muhalefeti, bu gruplar üzerinden hedef alan politik konuşmaları vardır. Denizli’de seçmenlere seslenen Erdoğan, “CHP LGBT’lileri besleyebilir. CHP terör örgütünün parlamentodaki uzantısı HDP ile birlikte bunlar LGBT’cidir” ifadesiyle “Bunlardan LGBT’ye aykırı bir söz duydunuz mu? İyi Parti’den bir söz duydunuz mu?” sözleri bu manada dikkat uyandırmaktadır (Sözcü, 2023). Benzer şekilde 14 Mayıs Seçimleri öncesi İzmir’de, Büyük İzmir Mitingi kapsamında Gündoğdu Meydanı’nda vatandaşlara

seslenen Erdoğan'ın "Bu milletin aile kurumu sağlamdır. Bu milletten LGBT'ci çıkmaz" ifadesi önem oluşturmaktadır (BBC Türkçe, 2023). Yukarıdaki söylemlerle toplumsal pratik arasındaki ilişkiye bakıldığında Türkiye'de egemen siyasal düşüncelerden biri olan muhafazakârlığın LGBTIQ+ bireylerine dair seçim kampanyalarında üretilen söylemi etkilediği söylenilebilir. AK Parti'nin muhafazakâr bir gelenekten gelmesi ve *Türkiye Yüzyılı*'nda ailenin, toplumun çekirdeği metaforu üzerinden serimlenmesi siyasal iktidarın, LGBTIQ+ bireylerine olumlu yaklaşmasına izin vermemektedir. AK Parti'nin aile hassasiyetinin dayandığı akıl, aile kurumuna ilişkin risklerin çeşitli olması üzerinden şekillenmekte ve bu risklerin somut formunu AK Parti'nin diline pelesenk olan haliyle "LGBT'cilik" oluşturmaktadır (Türk, 2024, s. 91).

AK Parti'yle LGBTIQ+ bireyleri arasındaki agonistik cepheleşme toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden de gerçekleşmiştir. Birleşmiş Milletlerin (BM) dokuz temel insan hakları sözleşmesinden biri olan *Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*'nin (CEDAW) 13 Haziran 2022'de Cenevre'deki 82. Oturumunda, Türkiye'deki LGBTIQ+ bireylerini temsil eden dernekler söz almış, LGBTIQ+ bireylerinin toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ihlallerine maruz kaldığını vurgulamışlardır (KAOS GL Dergisi, 2022, s. 4). Aynı oturumda LGBTIQ+ dernekleri, AK Parti tarafından üretildiği belirtilen nefret söylemi sonucunda, yoğun biçimde bu bireylere dair ayrımcılık ve nefret suçlarının gerçekleştiğini belirtmiştir (KAOS GL Dergisi, 2022, s. 4). AK Parti'yle LGBTIQ+ bireyleri arasındaki politik kutuplaşma tarihsel süreç içinde İstanbul Sözleşmesi bağlamındaki siyasa üretimlerine de sirayet etmiştir. İstanbul Sözleşmesi'nin 4. Maddesinin 3. Fıkrasında bu sözleşmeye imza atan devletlere mağdurların haklarını koruma gayesiyle alınacak tedbirlerde "cinsiyet", "toplumsal cinsiyet" "cinsel yönelim" ve "toplumsal cinsiyet kimliği" vb. statüler gereğince, herhangi bir ayrımcılık uygulanmayacağını garanti edecektir vurgusu yer almaktadır (İstanbul Sözleşmesi, 2011, s. 6). Köksal'a (2021, s. 47) göre bu vurgu devletlere sözleşme hükümlerini yürütürken ayrımcılık yapmaktan kaçınmalarını şart koştuğu gibi taraf devletlere ayrımcılığı kınama çağrısı da yapmaktadır. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini önemsemesi ve kadına yönelik şiddeti önleme maksadına ek olarak farklı ayrımcılık türleriyle mücadele etme gibi bir özelliği de bulunmaktadır. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çıkması anayasal anlamda teminat altında olmayan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip yurttaşlar nezdinde hâlihazırda var olan ayrımcılık ve nefret söylemini derinleştirme gizilgücünü de üretmiştir. Yani sözleşmedeki "toplumsal cinsiyet" ve "cinsiyet kimliği" gibi anlatım biçimlerini içeren ve LGBTIQ+ bireylerine koruyucu bir alan sağlayan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı, LGBTIQ+ hakları açısından bir gerileme anlamına gelmektedir (Güzel, 2023, s. 31). Özetle LGBTIQ+ bireylerinin anayasal temelde eşit yurttaşlık seviyesinde tanınma istemiyle ifade ve düşünce özgürlüğü bağlamında gerçekleştirmek istedikleri onur yürüyüşlerine izin verilmemesi AK Parti'nin, LGBTIQ+ bireylerinin siyasal, sosyal ve hukuki ortamlarda var olma mücadelesine

demokrasi çerçevesinde bakmadığını göstermektedir. AK Parti'nin, LGBTIQ+ bireylerine yönelik tutumunun dışlayıcı olduğu ve radikal demokratik yurttaşlık kavrayışına aykırılık oluşturduğu söylenilebilir.

3. TÜRKİYE'DE LGBTIQ+ BİREYLERİ: SORUNLAR VE TALEPLER

Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime yönelik önyargıların varlığı gerek yasal gerekse toplumsal düzlemde LGBTIQ+ bireylerine karşı birçok farklı formda ayrımcılık ve eşitsizlikle sonuçlanmıştır (Engin, 2015, s. 840). Türkiye'de cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime yönelik bu toplumsal tasavvurda süreç içinde birtakım dönüşümler olsa da önemli bir gelişme sağlanamadığı, eşcinselliği yasaklayan yasalar olmamasına ve eşcinsellik suç sayılmamasına karşın medeni kanunda 'cinsel yönelim' ifadesinin bulunmadığı, siyasal iktidarların cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi kamusal alanda ihmal ettiği ve ötekileştirdiği görülmektedir (Erdoğan ve Köten, 2014, s. 101). Yani kanunlar ve kanunu tatbik edecek kurumlar, yaygın bir şekilde gözlemlenen homofobi ve transfobi aracılığıyla şiddetli bir biçimde hedef alınan LGBTIQ+ bireylerine koruma sunmamaktadır (Kabasakal Arar ve Nunez, 2017, s. 3). LGBTIQ+ hedef alan nefret söylemlerinin günümüzde gittikçe yaygınlaştığı, bu bireylerin ifade özgürlüğünün, toplanma ve örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği, nefret söylemlerinin cezasız kalması nedeniyle ayrımcılık ve suç işleme güdüsünün arttığı ve LGBTIQ+ hareketini temsil eden ifade araçlarının 2021 yılından itibaren idari sınırlamalara tabi tutulduğu belirtilmektedir (Güzel, 2023, s. 30). Son dönemlerde Türkiye'de yükselen LGBTIQ+ karşıtı propagandalar, Büyük Aile Yürüyüşü ve yayımlanan LGBTIQ+ karşıtı kamu spotları, toplumun bu bireylere dair nefret söylemlerini, algısal tahayyüllerdeki ayrımcılık ve önyargıyı yükseltmekte, LGBTIQ+ bireylerine dair mitleri ve dezenformasyonları yaygınlaştırmaktadır (Gölet, 2024, s. 24). Toplumun genelinde ve siyasal iktidarlarda dışavurumu gerçekleşen LGBTIQ+ karşıtlığı konvansiyonel medya ve sosyal medyada da yankı bulmuştur. KAOS GL Derneği tarafından yürütülen Medya İzleme Çalışmasının raporuna göre LGBTIQ+ yönelik haber ve içerik üretiminin nicel anlamda arttığı; ancak bu bireylerin olumsuz bir biçimde temsil edildiği, haberlerde nefret söylemi ve ayrımcılık içeren bir dilsel pratiğin yeğlendiği belirtilmiştir (Tar, 2023). *LGBTİ+'lara Dijital Şiddet Araştırması, Bir Anda* (2023) raporuna göre her on LGBTIQ+ bireyinden dokuzu dijital şiddete uğramakta, haber ve küfürle başlayan bu şiddet bilahare tehdit, taciz ve nefret kampanyalarına dönüşmekte ve sadece dijital ortamda kalmayıp fiziksel ve yargısal şiddete de zemin hazırlamaktadır (KAOS GL Dergisi, 2023, s. 25).

LGBTIQ+ bireylerine yönelik nefret söylemlerinin seçim kampanyalarında da tezahür ettiği bilinmektedir. ÜniKuir Derneği'nin 14 ve 28 Mayıs seçimlerine yönelik hazırladığı raporda Cumhur İttifakı'na dahil olan partilerin LGBTIQ+ bireylerini düşmanlaştırma, hedef gösterme, manipülasyon

metotlarıyla nefret söylemini tercih ettiği ve bu nefret söyleminin Cumhur İttifakı'nın politik kampanyasının odağı haline geldiği iddia edilmektedir (Şeren, 2024, s. 35). LGBTIQ+ bireylerine yönelik ayrımcılık, nefret söylemi ve ötekileştirme politikaları salt siyaset kurumunda, geleneksel medyada, sosyal ağlarda veya seçim kampanyalarında değil, gündelik yaşam ve yerel yönetim hizmetlerinde de kendini göstermektedir. Kamunun; katılımcı ve farklılıklara duyarlı bir hizmet anlayışından yoksun olması hasebiyle farklı toplumsal grupların belediyelerin hizmetlerinden istifade edemediği ve LGBTIQ+ bireylerinin bu ayrımcılıktan en mustarip gruplardan biri olduğu bilinmektedir (Akduran, 2021, s. 30). LGBTIQ+ bireyleri yaşadıkları toplum tarafından dışlandıklarında, saldırıya uğradıklarında, çalışma imkânları kısıtlandığında veya yoksun bırakıldıklarında yaşadıkları kenti veyahut ülkeyi terk etmek durumunda kalmaktadır (Bıçmen ve Bekiroğulları, 2014, s. 225). Tüm bu gerekçelerden ötürü LGBTIQ+ bireyleri Türkiye'de cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesi temelli ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve LGBTIQ+ bireylerin eşit yurttaşlar olarak tanınması amacıyla mücadele etmektedir (Yılmaz, 2014, s. 169). Çoğu taban örgütleri olan LGBTIQ+ oluşumları, onları kuşatan eşitsizlik, adaletsizlik ve ayrımcılığa karşı örgütlenmiş, bilgi, değer ve siyaset üreten bütüncül bir perspektifle mücadele yürüten, ülkülerini ve istemlerini barışçıl bir formda gösteren örgütler olarak Türkiye'de demokrasi, hukuk ve insan hakları temelinde seslerini duyurmaya çalışmaktadır (Köylü, 2022, s. 32).

4. YÖNTEM

Metodolojik olarak ittifakların kampanya metinleri Norman Fairclough'un üç boyutlu eleştirel söylem modeliyle yorumlanmıştır. İttifakların kampanya metinlerindeki LGBTIQ+ söyleminin radikal demokratik yurttaşlığı üretme gizilgücünü irdelemek bu çalışmanın araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Eleştirel söylem çalışmaları salt eşitsizlik ve egemenliğin yeniden üretiminde dilsel yönelimin, söylemin ve iletişimsel süreçlerin bir dökümünü yaptığı sürece eleştirel politik ve sosyal analizlere önemli bir katkıda bulunabilir (Özer, 2011, s. 16). Bütünleşik bir teorik modelden ziyade farklı kuramsal yaklaşımlar ve yöntemlerin bütünleştirilmiş bir formu olarak betimlenen eleştirel söylemle; toplumsal cinsiyet meseleleri, ırkçılık, politik söylemler ve kimlik konuları incelenmektedir (Durna ve Kubilay, 2010, s. 62). Eleştirel söylem çalışmaları "her biri farklı teorik modellere, araştırma metodlarına ve gündemlerine sahip muhtelif perspektifleri kapsayan problem odaklı disiplinlerarası bir araştırma hareketi" olarak da okunabilir (Şengül, 2019, s. 377). Bu çalışmada söylemi, toplumsal pratiğin bir biçimi olarak gören ve söylemsel olayla onu kuşatan toplumsal ilişkilerin diyalektiğini incelemeyi amaçlayan (Durna ve Kubilay, 2010, s. 71) Fairclough'un eleştirel söylem modeli kullanılmıştır. Fairclough'un modeli birbiriyle ilişkili üç boyuttan meydana gelmektedir, metin çözümlemesi (betimleme), süreç çözümlemesi (yorumlama) ve toplumsal çözümleme (açıklama) (Janks, 1997, s. 329). Birinci safhada olan betimlemede (*description*) bir metnin yapısal ve formel özellikleriyle ilgilenilmekte, ikinci

safhadaki yorumlamada (*interpretation*) metnin üretimi ve yorumlanmasıyla metnin bağlamı dikkate alınmakta, üçüncü evre olan açıklamadaysa (*explanation*) iktidar ilişkilerini çözümlemek için sosyo-kültürel pratikler dikkate alınmaktadır (Haider ve Gujjar, 2021, s. 5). Metin analizi dört ana başlık altında tanzim edilmektedir, “sözlü”, “gramer”, “uyumluluk” ve “metnin yapısı” (Fairclough, 1996, s. 75).

Metin analizinde söylemlerin dilbilimsel olarak geliştiği formel özellikler ön plana çıkmaktadır (Durna ve Kubilay, 2010, s. 72). Söylemsel pratik, metnin inşası ve yorumlanması süreçlerinin özünü nitelendirmekte (Fairclough, 1996, s. 4) söylemsel pratik boyutu, metinler ve toplumsal pratik arasındaki ilişkiyi dolaylandırmakta, böylelikle metinler, söylemsel uygulamalar üzerinden şekillenmekte ve toplumsal pratikler tarafından biçimlendirilmektedir (Durna ve Kubilay, 2010, s. 72). Toplumsal pratikte söylemsel olayların teorik ve örgütsel koşulları gibi sosyal çözümlemelere ve söylemsel pratiklerin doğasının nasıl şekillendiğine odaklanılmaktadır (Fairclough, 1996, s. 4). Fairclough’un modelinin temel amacı, söylem analizi için analitik bir çerçeve sunmaktır ve bu model metinlerin kesinlikle sosyal süreçlerden izole edilerek çözümlenemeyeceğini; sadece sair metinler ağıyla ve sosyal bağlamla ilişki içinde yorumlanabileceğini öne sürmektedir (Durna ve Kubilay, 2010, s. 74). Fairclough (2013, s. 178) eleştirel söylem modelinin, dil çalışmalarının içine sosyal analizler bakımından eleştirel geleneği eklediğini ve söylemle sair sosyal öğeler olan iktidar, ideoloji, kurumlar ve toplumsal kimlikler arasındaki ilişkileri analiz eden spesifik eleştirel sosyal araştırmalara katkı sunduğunu belirtmektedir. Fairclough’un modeli; demokratikleşme, metalaşma ve teknolojikleşme gibi hegemonik süreçleri de metnin tür ve stilleri üzerinden başarılı bir şekilde serimlemektedir (Blommaert ve Bulcaen, 2000, s. 449). Bu çalışmada, Fairclough’un modelinin yeğlenmesindeki gerekçe, kampanya metnlerinin salt metinden ibaret olmadığı, ayrıca metnin üretimini ve tüketimini kapsayan söylemsel pratikle metnin belirli bir bağlam içinde biçimlendiği toplumsal pratiğin ehemmiyetinden kaynaklanmaktadır.

5. BULGULAR

Radikal demokratik yurttaşlık bağlamında, ittifakların kampanya metnilerindeki LGBTIQ+ söyleminin bulguları çalışmanın bu kısmında agonistik demokrasi bağlamında anlamlandırılmıştır.

5.1. Millet İttifakı’nın Seçim Beyannamesine Yansı(ma)Yan LGBTIQ+ Kavrayışı

Millet İttifakı'nın seçim beyannamesini yorumlamadan önce bu ittifakın kuruluş dinamiklerine ve aktörlerine parantez açmak gerekmektedir. Millet İttifakı; ana muhalefet partisi olarak Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İYİ Parti, Demokrat Parti (DP), Saadet Partisi (SP), Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) ve Gelecek Partisi'nden (GP) oluşmaktadır.

Altı siyasal partinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan Millet İttifakı, bu partilerin liderlerinin seçim kampanyası döneminde düzenli aralıklarla yuvarlak masa etrafında bir araya gelmesi nedeniyle kamuoyunda ve medyada Altılı Masa olarak da tanımlanmıştır. Politik düzlemde değerlendirildiğinde Millet ittifakı içinde sosyal demokrat, merkez sağ ve Milli Görüş çizgisinde siyaset yapan partilerin var olduğu saptanmıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi modeline göre iktidar olmak için yüzde elli artı bir oya ihtiyaç duyulması ve yüzde 7'lik seçim barajının mevcudiyeti nedeniyle bahsi geçen partilerin Millet İttifakı çatısı altında bir araya geldiği söylenilebilir. Özellikle seçim barajına takılma endişesi yaşayan DP, SP, DEVA ve GP'nin 2023 seçimlerine CHP listelerinden katılması Millet İttifakı'nın seçim stratejilerinden birini teşkil etmektedir. Bu bakımdan Millet İttifakı'nda sadece CHP ve İYİ Parti kendi parti logoları ve adlarıyla seçim yarışına dâhil olmuştur. Ayrıca Millet İttifakı seçim stratejisi olarak 2018 seçimlerine nazaran 2023'te ortak cumhurbaşkanı adayı çıkarmaya karar vermiştir. Bu ittifakın cumhurbaşkanı adayı dönemin CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu olmuştur. Nihayetinde Millet İttifakı'nın cumhurbaşkanı adayı seçimi kazanamamış, parlamento çoğunluğu elde edilememiş, bilahare Millet İttifakı dağılmış, hatta CHP ve İYİ Parti'de genel başkan değişiklikleri yaşanmıştır. Millet İttifakı'nın LGBTIQ+ kavrayışı bu ittifakın seçim beyannamesi üzerinden üç boyutlu eleştirel söylem modeliyle yorumlanmıştır. Üç boyutlu eleştirel söylem modeliyle Millet İttifakı'nın LGBTIQ+ bireylerine yönelik kavrayışında radikal demokratik yurttaşlığın varlığı sorgulanmıştır. Millet İttifakı'nın *Ortak Politikalar Mutabakat Metni* (2023) beyannamesi örnekleme dâhil edilmiştir. Bu beyannamede LGBTIQ+ kamularını spesifik biçimde imleyen "LGBT", "LGBTIQ+", "eşcinsellik", "homoseksüellik" ve "gey hakları" gibi anahtar sözcüklerle arama yapılmış; ancak bu grupları tanımlayan herhangi bir söz öbeğiyle karşılaşılmamıştır.

Makro düzlemde *Ortak Politikalar Mutabakat Metni* beyannamesinde "cinsiyet", "nefret söylemi" ve "cinsel yönelim" kelimeleriyle arama yapılmış, "cinsiyet" sözcüğünün ilkin Önsözde "etnik köken", "din", "dil", "yerleşim yeri", "sağlık durumu" ve "sosyo-ekonomik koşullar" ile birlikte kullanıldığı ve tüm bu farklılıkların eğitimde fırsat eşitliğini gerçekleştirmede bir ayrımcılık gerekçesi olmayacağı vurgulanmıştır (Ortak Politikalar Mutabakat Metni, 2023, s. 11). Bilahare "cinsiyet" kelimesi üç kez "kadın", birer kez de "eğitim ve öğretim" ile "bütçe ve kamu harcamaları" başlıklarında kullanılmıştır. "Kadın" başlığında "cinsiyet" sözcüğü politika ve iktisat alanlarıyla ilişkilendirilmiş ve bu alanlarda cinsiyet eşitliğinin önemseneceği belirtilmiş, "eğitim ve öğretim" başlığında fırsat eşitliği

çerçevesinde, “bütçe ve kamu harcamaları”ndaysa bütçede cinsiyet hassasiyetinin gözetileceğine değinilmiştir. Söylemdeki temaya bakıldığında politikadan ekonomi ve eğitime değin geniş bir spektrumda cinsiyet farklılığının politik katılıma, eğitime, çalışma hayatına ve bütçe hazırlamaya engel oluşturmayacağına yer verilmiştir. Cinsiyet sözcüğünün kullanıldığı metin içi göndermelerdeki kapsayıcı ifadelerle karşın Millet İttifakı’nın beyannamesi, LGBTIQ+ bireylerinin anayasal tanınma, ayrımcılıkla mücadele ve eşit yurttaşlık taleplerine yönelik duyarsız bir söylemi içermektedir. Millet İttifakı’nın beyannamesinde, LGBTIQ+ bireylerin gerek ismen anılmaması gerekse bu bireylerin taleplerinin beyannamede kendine yer bulamaması toplumsal pratiğin analizini mecburi kılmaktadır. Toplumsal pratikte örgütsel şartların ve bağlamın belirleyici olduğu ileri sürülebilir. Örgütsel şartlara bakıldığında Millet İttifakı’nın politik partnerlerinin mütecanis bir yapıda olmadığı gözlenmiştir. Saadet Partisi gibi Millî Görüş geleneğini temsil eden bir partinin Millet İttifakı’nın siyasal öznelerinden biri olması LGBTIQ+ bireylerine dair söylemi etkileme potansiyelini haizdir. Saadet Partisi, muhafazakâr siyasal düşüncesiyle sivrilmiş bir parti olup LGBTIQ+ bireylerini, ailenin bütünlüğüne bir tehdit olarak konumlandırmaktadır. Saadet Partisi’nin 2023 seçimleri dönemindeki Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu’nun politik demeçleri bu savı doğrulamaktadır. Saadet Partisi Genişletilmiş İl Divanı programında konuşan Karamollaoğlu, “İki tane erkek, iki tane kadın bir araya gelmiş biz de aileyiz diyorlar, hadi oradan nereden çıkardın bu saçmalığı” ifadeleri LGBTIQ+ yönelik partinin olumsuz bakış açısını yansıtmaktadır (Yeni Şafak, 2023). KAOS GL Medya ve İletişim Program Koordinatörü Yıldız Tar da “Söz konusu toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ+ hakları olduğunda Altılı Masa, AK Parti ve MHP’den farklı bir yerde değil” ifadelerinde bulunmuştur (Duvar, 2023). Türkiye siyasal hayatı bağlamında değerlendirildiğinde hem sosyal hayatı hem politikayı kuşatan muhafazakârlık, Millet İttifakı’nın beyannamesinin dilini etkilemiştir.

Ayrıca Millet İttifakı’nda sol kanaat hegemonyaya görece en yakın parti olan CHP’nin de LGBTIQ+ siyaseti yetersizdir. Emrah Aslan’ın *LGBTİ+ Haklarının Serencamı, Solda Ne Var Ne Yok?* (2022) yazısında CHP’nin, LGBTIQ+ bireylerine ilişkin ilk müşahhas atılımının milletvekili beyanatlarıyla başladığı, 2014 yerel seçimlerinde LGBTİ+ kimliğiyle bilinen kişilerin belediye meclis üyesi gösterildiği, 2022’deyse CHP’nin büyük kentlere astığı billboardlarda “etnik köken, inanç, cinsel yönelim yasayla dezavantajlı olmaktan çıkarılacak” mesajlarıyla vaatler açıkladığı tespit edilmiştir. Millet İttifakı’nın beyannamesinde LGBTIQ+ haklarına ilaveten toplumsal cinsiyet eşitliği ve İstanbul Sözleşmesi de anılmamış, Ankara Gökkuşuğu Aileleri Derneğine (GALADER) göre ekonomiden siyasete değin geniş vaatlerin bulunduğu beyannamede LGBTIQ+ bireylerin eşitliği, ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçlarına dair tek bir cümle yer almazken mutabakat metni aileyi öncelemiştir (KAOS GL Derneği, 2023). Toplumsal pratikte, sosyal yapı ve örgütsel şartların söyleme nüfuz ettiği dikkate alındığında Türkiye’de aile kurumu üzerinden muhafazakâr sosyal yapının iktidar tarafından egemen kılınmak istenmesi ve

muhafazakâr partilerin Millet İttifakı'ndaki varlığı, bu ittifakın beyannamesinde LGBTIQ+ bireylerini göz ardı etmesinin temel nedenlerini oluşturmaktadır. Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneğine göre 2023 seçimlerinde iktidar partisi öncülüğünde LGBTIQ+ karşıtı dilin egemen hale geldiği ve Millet İttifakı'nın LGBTIQ+ gerçekliğini kampanya metnine yansıtmaması ve lider düzeyinde politika ve söylem üretmemesinin LGBTIQ+ var oluşları açısından tehlike içerdiği vurgulanmaktadır (BBC Türkçe, 2023). Dolayısıyla toplumsal pratikte Millet İttifakı'nın 2023 seçimlerinde LGBTIQ+ bireylerine eşit yurttaşlık ve ayrımcılıkla mücadele sözü vermediği görülmektedir. Böylelikle Millet İttifakı, LGBTIQ+ bireyleri hedef alan AK Parti ve Cumhuriyet İttifakı'yla agonistik bir cepheleşme içine de girmemiştir.

5.2. LGBTIQ+ Gerçekliğini Tanıyanlar: Emek ve Özgürlük İttifakı

Emek ve Özgürlük İttifakı; HDP, Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSP), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Emek Partisi (EMEP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) ve Sosyalist Meclisler Federasyonundan meydana gelmektedir. HDP hakkında hâlihazırda Anayasa Mahkemesi tarafından görülen parti kapatma davası nedeniyle Kürt siyasal hareketi 2023 seçimlerine YSP çatısı altında iştirak etmiştir. Bu ittifakta YSP ve TİP seçimlere kendi logo ve parti adlarıyla girerken ittifakın diğer bileşenleri YSP listelerinden seçime dahil olmuştur. Bu ittifak cumhurbaşkanı adayı çıkarmamış, Millet İttifakı'nın adayı Kılıçdaroğlu'nu destekleme kararı almıştır. İttifakı oluşturan bu iki siyasal parti 2023 seçimlerinde mecliste temsil edilme hakkını kazanmıştır. Rekabetçi otoriter yönetimlerde muhalefet partilerinin seçim öncesinde ve seçim sırasında aktif bir biçimde işleyen ittifak kurabilmesinin önemli olduğu dikkate alındığında (Esen vd., 2024, s. 212), Türkiye'de sol popülist bir siyasal parti olarak tanımlanan TİP (Türk, 2024, s. 142; Aksoy, 2024a) ve Kürt siyasal hareketinin sol popülist mirasını devralan YSP'nin kurduğu bu seçim ittifakı Mouffeyan eğilimli yeni bir sol kanaat hegemonya projesi olarak da okunabilir. Bu ittifakın LGBTIQ+ kavrayışı YSP'nin *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz* (2023) bildirgesiyle TİP'in *Halkın Kırmızı Çizgileri* bildirgesi aracılığıyla çözümlenmiştir. *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz* bildirgesinde, "LGBTİ+" vurgusuyla cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi haiz toplumsal gruplar beş kez bahsi geçen kısaltmayla bildirgede yer almıştır. Aynı zamanda "cinsiyet", "nefret" ve "cinsel yönelim" anahtar kelimeleriyle tarama yapılmış, "cinsiyet" kelimesinin yirmi sekiz kez, "nefret" sözcüğünün yedi kez ve "cinsel yönelim" ifadesininse bir defa kullanıldığı saptanmıştır. *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz* bildirgesinin dilsel yapı (betimleme), söylem (yorumlama) ve toplumsal pratik (açıklama) boyutlarıyla yorumlanmaya elverişli olduğu görülmektedir. Dilsel pratikte LGBTIQ+ bireylerinin isimlerinin metinde beş kez açık bir şekilde anılması YSP'nin bu bireyleri tanıdığını ve vaatlerinde onların taleplerine kayıtsız kalmadığını göstermektedir. YSP'nin halefi olan Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi'nin (DEM Parti) 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde yayımladığı *Yerel Demokrasi İle Özgür Kentlere* (2024) adlı bildirgede

LGBTİ+ adının değil, “farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine sahip bireyler” ifadesinin kullanılması Kürt hareketinin geriye dönük muhafazakâr bir refleksini içermektedir (Aksoy, 2024a, s. 43). Biçimsel düzlemde LGBTIQ+ has bir ana veya alt başlık bulunmamaktadır. Fakat bu bireylerin talepleri; sağlık, ayrımcılık, istihdam ve politikaya ek olarak sosyal ve kültürel bağlamlarda bildirgede kendine yer bulmuştur. YSP, Türkiye’deki LGBTIQ+ bireylerine spesifik bir başlık açmamakla birlikte bu gruplara yönelik vaatler üretmesiyle LGBTIQ+ dilsel yapıda yeni bir özne pozisyonu olarak tanımlamıştır.

Sözcük düzeyinde “cinsiyet” kelimesi ayrımcılıkla mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama açısından yirmi sekiz kez kullanılırken “nefret” sözcüğü genellikle ayrımcılık ve cinsiyetçilikle mücadele bağlamında yedi defa tercih edilmiş ve bir cümle de doğrudan LGBTIQ+ ithaf edilmiştir. Bu kapsamdaki “Toplumsal, kültürel ve siyasal alandaki LGBTİ’lara karşı uygulanan başta nefret cinayetleri olmak üzere, her türlü insan hakları ihlalini, eşitsizliği ve ayrımcılığı ortadan kaldıracacağız” vaadi, Türkiye’de nefret suçlarını ve nefret söylemlerini önlemek amacıyla yazılmıştır (Buradayız Birlikte Değiştireceğiz, 2023, s. 32). Metinde salt bir kez kullanılan “cinsel yönelim” ifadesi de “evlilik”, “giyim”, “inanç”, “din” vb. sözcüklerle birlikte kullanılmış ve bu mefhumlar aracılığıyla “makbul/makbul olmayan” temelli bir ayrımcılıkla mücadele edileceği vurgulanmıştır (Buradayız Birlikte Değiştireceğiz, 2023, s. 31). LGBTIQ+ dair mesajın muhtevasında; bu grupların sağlık harcamalarının kamu kaynaklarıyla sağlanacağı, ayrımcılık, insan hakları ihlalleri ve nefret suçuyla mücadele edileceği, iş hayatında bu kamulara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılacağı ve LGBTIQ+ mecliste temsil edileceği vaatleri temayüz etmektedir. Bildirgede, LGBTIQ+ bireyleri gerek diğer kamulara referansla anlamlandırılmış gerekse de plüralist demokratik bir toplumun politik öznesi olarak konumlandırılmıştır. YSP’nin “Meclisi çoğulcu bir yapıya kavuşturacağız.” ifadesinin ardından parlamentoda LGBTIQ+ grupların temsili; kadınlar, işçiler, engelliler, çocuklar, farklı kültürler ve inançlara üye bireyler ve tüm ezilenlerle birlikte değerlendirilmiştir (Buradayız Birlikte Değiştireceğiz, 2023, s. 29). Cinsiyetçilik ve cinsel ayrımcılığa dair mücadeleler ve ekolojist savaşımın yeni bir sol kanaat hegemonya projesinde emekçilerin savaşımıyla eklemlenmesi gerektiği iddiasıyla (Laclau ve Mouffe, 2017, s. 23) birlikte düşünüldüğünde, YSP’nin LGBTIQ+ gruplarını gerek sair kamularla eklemlenme gerekse de eşdeğerlik zinciri oluşturma potansiyeliyle kavradığı söylenilebilir.

Söylemsel pratik (yorumlama) boyutunda YSP, siyasal iktidarın LGBTIQ+ meselelerini ihmal eden siyaset anlayışıyla agonistik bir cepheleşme yaşamıştır. Agonistik cepheleşmenin demokrasinin varlığının elzem bir koşulu olduğunu ve iyi işleyen bir demokrasi için demokratik politik konumların karşı karşıya gelmesi gerektiğini savlayan Mouffe’un (2019, s. 103) fikriyatı üzerinden ele alındığında AK Parti, LGBTIQ+ yok sayarken; YSP, LGBTIQ+ varlığını tanımakta ve bu grupların mecliste temsil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Yorumlama evresinde metnin alıcısının LGBTIQ+ olduğu

görülmektedir. LGBTIQ+ bireylerinin anayasal tanınma ve ifade özgürlüğü mücadelesi yürüttükleri dikkate alındığında bu gruplara dair her türlü ayrımcı politikayla hukuken mücadele edileceği ve parlamentoda LGBTIQ+ taleplerinin görünür kılınacağı belirtilmiştir. Oysaki 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde DEM Parti, LGBTIQ+ bireylerin anayasal tanınma ve eşit yurttaşlık istemlerine duyarsız kalmıştır (Aksoy, 2024b). Toplumsal pratik düzeyinde bakıldığında genel ve yerel seçimlerin bağlamı değiştiği için Kürt siyasal hareketinin politik öznelerinin LGBTIQ+ kavrayışlarının farklılaştığı söylenilebilir. YSP ve AK Parti, 2023 seçimlerinde LGBTIQ+ bireyleri üzerinden iki hasım olarak meşru kanal ve mekanizmalar üzerinden agonistik bir karşı karşıya geliş yaşamıştır. 14 Mayıs seçimleri öncesi Gaziantep’te konuşan Erdoğan, Cumhur İttifakı’nın LGBTIQ+ karşıtı olduğunu açıklamış, muhalefetin “kutsal aile yapısına karşı olduğunu” belirtmiş ve “14 Mayıs LGBT’cilere, kadına şiddetin yanında olanlara ders verme günü olacaktır” ifadesinde bulunmuştur (BirGün, 2023). Erdoğan ve AK Parti’nin LGBTIQ+ yaklaşımında aile kurumuna kutsal bir rol yüklemesi, iktidarın muhafazakâr kimliğiyle ilişkilidir. Dolayısıyla YSP’nin LGBTİ+ beyannamede tanınması Türkiye’de var olan kutuplaşmanın söylemi etkilediğini göstermektedir. Bu ittifakın sair politik öznelerinden biri olan TİP’in *Halkın Kırmızı Çizgileri* (2023) bildirgesinde tıpkı YSP’de olduğu gibi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli toplumsal kesimler LGBTIQ+ kısaltmasıyla var olmuştur. Dolayısıyla Emek ve Özgürlük İttifakı’nda YSP ve TİP’in LGBTIQ+ gerçekliğini tanıdığı gözlenmiştir. Bu bildirmede LGBTIQ+ kısaltmasının salt iki kez yer aldığı saptanmıştır. LGBTIQ+ spesifik başlık açılmamış, farklı başlıklarda bu grupların ismine yer verilmiştir. Bu kapsamda bir defa “Ayrımcılığa izin vermeyeceğiz, adaleti ve özgürlükleri savunacağız” başlığı altında bir kez de “Laiklikten asla taviz vermeyeceğiz!” başlığında, LGBTIQ+ yer aldığı görülmüştür. LGBTIQ+ imleyen “cinsiyet” ve “cinsel yönelim” ifadeleriyle bu gruplara ilişkin ayrımcılığı belirten “nefret” sözcüğüyle tarama yapılmış, “cinsiyet” kelimesi iki defa “kadın mücadelesini savunacağız” başlığı altında toplumsal cinsiyet eşitliğini inşa etme amacıyla kullanılmıştır. Şiddet ve savaş politikalarına itiraz etme iddiasıyla bir defa “nefret” kelimesinin kullanıldığı “cinsel yönelim” ifadesineyse metinde yer verilmediği belirlenmiştir.

Mesajın içeriğinde ayrımcılığa izin verilmeyeceği ve eşitlik taleplerinin karşılanacağı vaadi öne çıkmaktadır. Metnin işlevi; LGBTIQ+ bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık ve cinsiyetçilik meselelerini çözmek ve bu grupları izole etmekten öte yurttaşlık niteliğiyle değerlendirme rolünü üstlenmektedir. Söylemsel pratik (yorumlama) boyutunda hâkim temayı LGBTIQ+ başta olmak üzere farklı toplumsal kesimlere yönelik ayrımcılığı önleme ve LGBTIQ+ dâhil eşit yurttaşlığın üretimi oluşturmaktadır. Dolayısıyla “Etnik, dinsel, mezhepsel, cinsiyet ya da LGBTİ+ temelli hiçbir ayrımcılığa izin vermeyeceğiz” vaadiyle “Alevileri, kadınları, LGBTİ+’ları yok sayan gerici anlayışa karşı eşit yurttaşlık taleplerinin sesi olacağız” ifadesi önemlidir (Halkın Kırmızı Çizgileri, 2023). LGBTIQ+ söyleminin üretim dinamiklerinde gerek kadınlar, Aleviler gibi farklılaşan kamulara gönderme yapıldığı gerekse de LGBTIQ+ bireylerinin radikal demokratik yurttaşlık rolüyle ilişkilendirildiğinin altı çizilmektedir. Metnin hedef grubu;

ayrımcılık, nefret söylemi ve suçuyla farklı dışlama ve sosyal izolasyon politikalarına karşı hukuken savaşım yürüten ve toplumun eşit bir yurttaşı olduğunu savunan LGBTIQ+ bireyleridir. Bildirgedeki LGBTIQ+ söylemi, agonistik demokrasiyle çözümlendiğinde bu gruplara yeni bir özne pozisyonu yüklediği, LGBTIQ+ bireylerinin eklemlenme pratiğinin önemsendiği ve bu bireylerin “eşit yurttaşlık taleplerine” ses olacağız vaadi LGBTIQ+ bireylerinin radikal demokratik yurttaşlık bağlamında ele alındığını göstermektedir. Toplumsal pratik (açıklama) boyutuyla bakıldığında örgütsel şartlarla söylem arasında paralellik olduğundan bahsedilebilir; zira TİP Genel Başkanı Erkan Baş, LGBTIQ+ temsiline yönelik olumlu açıklamalar yapmıştır. 10 Ocak Çalışan Gazeteciler Günü’nde, İstanbul’da konuşan Baş, “Partimizin açık eşcinsel kimlikli milletvekili adayı olacak. Bu adaya LGBTİ+ örgütleri, platformları karar verecek” ifadesini kullanmıştır (KAOS GL Derneği, 2022). Bu konuşmaya ilaveten 2022’de sol partiler içinde LGBTIQ+ hakları konusunda en radikal hamleyi yapanın TİP olduğuna değinen Aslan’a (2022, s. 25) göre Baş’ın farklı ortamlardaki konuşmalarında LGBTIQ+ görünürlüğü ön plana çıkarttığını belirtmiştir. Ayrıca TİP ve YSP, LGBTIQ+ bildirgelerine yansıtırken meclis dışında bu grupların icra ettiği mücadeleye ve onları temsil eden dernek veya platformlara kayıtsız kalmamıştır.

Parlamento dışı mücadelelerle parlamentodaki mücadeleleri karşı karşıya getirmekten ziyade neoliberalizme yönelik birlikte mobilize olabilecek karşı-hegemonik bir saldırının başlatılması gerektiğine değinen Mouffe’un (2017, s. 147) bakış açısıyla Emek ve Özgürlük İttifakı’nın, mecliste temsil edilmeyen LGBTIQ+ bireyleriyle eklemlenerek Türkiye’de demokrasinin gerilemesine karşı müşterek bir savaşım icra ettiği öne sürülebilir. Demokratik toplumların sorununun kendi kurucu ilkeleri olan “özgürlük ve eşitlik”i uygulayamama ve solun vazifesinin de bu ilkeleri ötelemek değil, etkili bir şekilde uygulamak olduğu (Mouffe, 2019, s. 52) iddiası üzerinden Emek ve Özgürlük İttifakı’nın LGBTIQ+ ihmal etmemesi, eşit yurttaşlık ve parlamentoda temsil vaadi sunması önemlidir. Bu ittifakın 2023 bildirgeleri demokratik kurumları ortadan kaldırmaya yönelik devrimci bir konumlanışı kapsamaz; aksine liberal kurumları eşitlik ve özgürlük bağlamında radikalleştirmeyi içermektedir. TİP’in “(...) LGBTİ+’ları yok sayan gerici anlayışa karşı eşit yurttaşlık taleplerinin sesi olacağız (Halkın Kırmızı Çizgileri, 2023) ve YSP’nin LGBTIQ+’lar dâhil “Meclisi çoğulcu yapıya kavuşturacağız” (Buradayız Birlikte Değiştireceğiz, 2023, s. 29) vaatlerinde imlendiği üzere yasama organını devrimci bir yönelimle yok etmek gibi bir gönderme bulunmamaktadır. Fairclough’un modelinin toplumdaki ideolojik gelişmelere dair bir kuramla çerçevelendiği (Blommaert ve Bulcaen, 2000, s. 449) temel alındığında iktidar partisinin LGBTIQ+ bireyleri ötekileştiren politik tutumuyla Emek ve Özgürlük İttifakı’nın LGBTIQ+ tanıyan söylemleri hegemonik bir karşı karşıya geliş anını oluşturmaktadır.

5.3. Sosyalist Güç Birliği İttifakı’nın LGBTIQ+ Söylemi

Türkiye’de sol/sosyalist, komünist ve emekçi olarak kendilerini tanımlayan SOL Parti, Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Komünist Hareketi (TKH), Devrim Hareketi (DH) ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi’nin (TSİP) bileşkesini oluşturan Sosyalist Güç Birliği İttifakı’ysa politik spektrumda Ortodoks sol olarak tanımlanabilir. Bu ittifak da cumhurbaşkanı adayı çıkarmayıp Kılıçdaroğlu’nu destekleme kararı almıştır. Kapitalist üretim ilişkilerini eleştiren ve anti-emperyalist bir politik çizgiye sahip olan bu ittifakta SOL Parti ve TKP seçimlere kendi logo ve adlarıyla katılmış; ancak söz konusu ittifak seçim barajını geçememesi nedeniyle mecliste temsil imkânı bulamamıştır.

SOL Parti’nin “Felaket iktidarını gönderelim, yeni bir ülke için örgütlenelim” çağrısıyla duyurduğu 2023 bildirgesinde, LGBTIQ+ bireylerini görmezden geldiği ortaya çıkmıştır. Bu bildirmede “LGBT”, “LGBTIQ+”, “eşcinsellik”, “homoseksüellik” ve “gey hakları” anahtar kelimeleriyle yapılan taramada bu grupları imleyen herhangi bir göndermeye rastlanılmamıştır. Makro düzlemde “cinsiyet”, “cinsel yönelim” ve “nefret söylemi” sözcükleriyle tarama yapılmış, “cinsiyet” kelimesinin bir defa kadın başlığında cinsiyetçilikle mücadele kapsamında kullanıldığı, “nefret söylemi” ve “cinsel yönelim” sözcüklerininse metinde olmadığı saptanmıştır. SOL Parti’nin bildirgesinde; “demokrasi”, “laiklik”, “bağımsızlık”, “kadın”, “eğitim” ve “sağlık” başlıkları altında seçmene yönelik vaatler açıklanmıştır. SOL Parti’nin bildirgesindeki LGBTIQ+ yorumlama pratiğinin dilsel ve söylemsel çözümlemesinin yapılması olası değildir. SOL Parti’nin LGBTIQ+ sözcük ve cümle seviyesinde bildirmede zikretmemesi ve bu gruplara dair söylem üretmemesinin örgütsel şartlarla bağı olduğu söylenilebilir. Toplumsal pratik bakımından SOL Parti’nin sivil toplum alanında ve politikada görünürlük ve tanınma talepleriyle savaşı gösteren LGBTIQ+ bireyleri bildirmede bütünüyle ihmal etmesi Moueffyan perspektifin yeni sol kanat hegemonya projesiyle de karşıtlık oluşturmaktadır. Emekçilerin çıkarlarının savunulmasının kadınların ve göçmenlerin zararına yapılmaması için, farklı mücadeleler arasında bir demokratik eşdeğerlik zinciri oluşturulması gerektiği (Laclau ve Mouffe, 2017, s. 280) argümanı referans alındığında SOL Parti’nin, LGBTIQ+ bireylerinin eklemlenme gizilgücüne ilişkin alternatif bir siyaset geliştiremediği görülmektedir. Bildirmede, LGBTIQ+ bireylerin demokratik taleplerine gönderme yapılmaması onlara yeni bir özne pozisyonu yüklenmediğini göstermektedir. LGBTIQ+ yok sayılması, 2023 seçimlerinde bu gruplar üzerinden muhalefeti hedef alan AK Parti’yle SOL Parti’nin meşru mekanizmalar aracılığıyla agonistik bir cepheleşme yaşamasına ket vurmuştur.

TKP de *TKP Gelir Her Şey Değişir* (2023) adlı bildirgesinde LGBTIQ+ ihmal etmiştir. Bu bildirmede de “LGBT”, “LGBTIQ+”, “eşcinsellik”, “homoseksüellik”, “gey hakları”, “cinsiyet” ve “cinsel yönelim” sözcükleriyle yapılan taramada bu kamuları niteleyen herhangi bir söz öbeğine rastlanılmamıştır. Dolayısıyla TKP’yle SOL Parti’nin LGBTIQ+ bireylerini kampanya metinlerinde yok saydığı ortaya çıktığı gibi bu ittifakın seçim bildirmelerinin dilsel ve söylem seviyesindeki analizini gerçekleştirme olanağı

bulunmamaktadır. Toplumsal pratikte (açıklama) 2023 seçimleri öncesi LGBTIQ+ gruplarının kampanya metninde yer almaması TKP'nin örgütsel şartlarıyla bir çelişki üretmiştir. Çünkü 2019 yerel seçimlerinde çeşitli LGBTİ+ oluşumlarının müşterek girişimiyle üretilen LGBTİ+ Dostu Belediyecilik Protokolü; "CHP, HDP, TKP ve EMEP" üyesi yirmi yedi belediye başkan adayınca imzalanmıştır (Aslan, 2022, s. 25). Ayrıca 2021'de, TKP'nin web sitesinde "Komünist LGBT'ler" oluşumu tarafından yazılan ve eşit yurttaşlık talebini gündeme getiren bir çağrı metni bulunmaktadır. Yerel seçimlerdeki bu politik yaklaşım ve web sitesinde paylaşılan içerik üretimi TKP'nin LGBTIQ+ bireylerine dair politik çizgisinin bütünüyle ihmal etme üzerine kurulmadığını göstermektedir. Bu metinde kelime düzeyinde "LGBT" ifadesi birden fazla kez kullanılırken mesajın içeriğinde ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadele edileceği ve eşit yurttaşlık talebinden taviz verilmeyeceği açıklanmıştır (TKP Web Sitesi, 2021). Radikal demokratik güçlerin "biz"ini üretebilmek için hem eski hem de yeni demokratik mücadeleler arasında bir "eşdeğerlik zinciri" kurmak gerektiğini savunan Mouffe'un yönelimiyle (2018, s. 65) bu ittifakın kampanya metinlerine bakıldığında "biz"i üretemediği ve LGBTIQ+ mücadelesine güç katamadığı ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Tekçi ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışının yerleşiklik kazandığı ve sağ popülist retorikle otoriter siyasa üretimlerinin yaygınlaştığı AK Parti iktidarında Türkiye demokrasisi gerilemiş ve LGBTIQ+ nezdinde dışlayıcı bir yurttaşlık anlayışı egemen hale gelmiştir. Demokratik kurumlar varlığını korumasına, seçimler düzenli aralıklarla yapılmasına rağmen AK Parti'nin çoğunlukçu demokrasi anlayışı, Türkiye'de plüralizmin gelişmesine, ifade özgürlüğünün yaygınlaşmasına ve toplumsal muhalefetin dinamizmine engel olmuştur. AK Parti'nin kampanya boyunca LGBTIQ+ bireylerini ötekileştirmesi, itham etmesi, bu grupları hedef gösteren politik konuşmalarda bulunması ve LGBTIQ+ aktivistlerine yönelik baskıyı artırması Türkiye'de LGBTIQ+ bireylerinin demokratik hak arayışlarına ket vurmuştur.

KAOSL GL.org Genel Yayın Yönetmeni ve Gazeteci Yıldız Tar'ın 21 Şubat 2025'te tutuklanması LGBTIQ+ üzerinde artan bu politik baskının en güncel ve müşahhas örneklerinden birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla LGBTIQ+ nezdinde AK Parti'nin otoriter ve popülist siyasa üretimlerine ve dışlayıcı yurttaşlık pratiklerine karşı agonistik demokrasinin savladığı radikal demokratik yurttaşlık anlayışının Emek ve Özgürlük İttifakı dışında muhalefet bloğunda rağbet görmediği ortaya çıkmıştır. Millet İttifakı'yla Sosyalist Güç Birliği İttifakı, kampanya metinlerinde LGBTIQ+ yok saymıştır. Millet İttifakı tıpkı AK Parti gibi bu grupları kampanya metninde görmezden gelmiş, LGBTIQ+ gerçekliğini tanımamış, hatta İstanbul Sözleşmesine bile kampanya metninde yer vermemesi neticesinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve farklı ayrımcılık türlerine yönelik politika geliştirememiştir. Sosyalist Güç Birliği

İttifakı'nın da kampanya metinlerinde bu bireylerin demokratik istemlerine kayıtsız kalması Türkiye'deki Ortodoks solun, sol popülist stratejiye dair ciddi bir kavrayış yoksunluğu içinde olduğunu göstermektedir.

LGBTIQ+ gruplarının anayasal tanınma, eşit yurttaşlık, ayrımcılıkla mücadele ve ifade özgürlüğü gibi demokratik istemlerine kampanya metinlerinde değinmeleri ve LGBTIQ+'la diğer kamuların eklemlenme ve eşdeğerlik zinciri üretme potansiyelini ortaya çıkarmaları nedeniyle Emek ve Özgürlük İttifakı, LGBTIQ+ bağlamında radikal demokratik yurttaşlığın varlığını söylem düzeyinde yeniden üretmiştir. Emek ve Özgürlük İttifakı'nın LGBTIQ+ var oluşlarını kampanya metninde tanıması, bu bireyleri kendilerini ifade etme biçimleriyle tanımlaması ve onların demokratik istemlerine yönelik söylem üretmesiyle Türkiye'de radikal demokratik yurttaşlık bağlamında parlamento içiyle parlamento dışının eklemlenmesine de imkân tanımıştır. Türkiye'de demokrasinin gerilemesi karşısında LGBTIQ+ ilaveten diğer olumsal kamular bağlamında radikal demokratik yurttaşlığın mevcudiyeti, siyaset kurumuna ilaveten sivil toplum kuruluşları ve aktivizm üzerinden de irdelenmeyi gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkel, F. (2023). Kutsal Mazlumluktan Makyavelist Despotizme AKP Otoriterliğinin Psikopatolojisi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Adaman, F. ve Akbulut, B. (2020). Erdoğan's Three-Pillared Neoliberalism, Authoritarianism, Populism and Developmentalism. *Geoforum*, 124, 279-289.
- Akça, İ. (2018). 1980 Sonrası Türkiye'de Hegemonya Projeleri ve Otoriterizmin Değişen Biçimleri. İ. Akça, A. Bekmen ve B. A. Özden (Der.), içinde *Yeni Türkiye'ye Varan Yol Neoliberal Hegemonyanın İnşası*, s.27-68. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akça, İ. Bekmen, A. ve Özden, B. A. (2018). Giriş. İ. Akça, A. Bekmen ve B. A. Özden (Der.), içinde *Yeni Türkiye'ye Varan Yol Neoliberal Hegemonyanın İnşası*, s.13-26. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akdoğan, Y. (2018). Ak Parti ve Erdoğan'ın Liderliği. N. Miş ve A. Aslan (Der.), içinde *Kuruluşundan Bugüne Ak Parti Siyaset*, s. 105-114. İstanbul: SETA Yayınları.
- Akduran, Ö. (2021). Yerel Siyaset, Belediye Hizmetleri ve LGBTİ+'ların Kent Hakkı. *KAOS GL Dergisi*, (180), 30-34.
- AK Parti. (2002). Kalkınma ve Demokratikleşme Parti Programı.
- AK Parti. (2023). Türkiye Yüzyılı Seçim Beyannamesi.
- Aksoy, İ. U. (2024a). Siyasal Kampanya Metinlerinde Sol Popülizmin Dışavurumu: Türkiye İşçi Partisi'nin 2024 Yerel Seçim Bildirgesinde Kamulara Yönelik Olumsuzluk İçeren Söylemlerinin Analizi. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*, 2(10), 38-50.
- Aksoy, İ. U. (2024b). Sol Popülist Strateji Bağlamında Kürt Siyasal Hareketinin Kampanya Metinlerinde LGBTIQ+ Temsili: DEM Parti'nin 2024 Yerel Seçim Bildirgesinin Betimsel Analizi. *International Aegean Congress on Social Sciences & Humanities*, 375-377.
- Aslan, E. (2022). Türkiye'de LGBTİ+ Haklarının Serencamı, Solda Ne Var Ne Yok. *KAOS GL Dergisi*, (185), 23-25.
- Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi – No 210, (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.
- BBC Türkçe, (2021). "LGBTİ+ Bireyler Hükümetin Yıllar İçinde Dönüşen Politikalarından Endişeli: Artık Beni Koruyacak Bir Devlet Yok" <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56445877> (19 Mart 2021).

- BBC Türkçe, (2023). “Erdoğan, Bu Milletin Aile Kurumu Sağlamdır, Bu Milletten LGBT’ci Çıkmaz.” <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1rylgypz2o> (29 Nisan 2023).
- BBC Türkçe, (2023). “LGBTİ+ Dernekleri Seçim Kampanyasındaki Nefret Dilinden Şikayetçi: Biz Kime Güveneceğiz” <https://www.bbc.com/turkce/articles/clm99rg915po> (10 Mayıs 2023).
- Bedirhanoglu, P. (2021). Kapitalizmin Finansallaşması, AKP’nin Kriz Devleti ve Türkiye’de Modern Demokratik Devlet Yapısının Çözülüşü. *Toplum ve Bilim Dergisi*, (155), 187-211.
- Bianet, (2015). 2001’den 2015’e AKP’nin LGBTİ Tarihi. <https://bianet.org/haber/2001-den-2015-e-akp-in-lgbti-tarihi-167837> (26 Eylül 2015).
- Bıçmen, Z. ve Bekiroğulları, Z. (2014). Social Problems of LGBT People in Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 113, 224-233.
- Birdal, M. S. (2015). Between The Universal and The Particular: The Politics of Recognition of LGBT Rights in Turkey. M.Lavinas Picq ve M. Thiel (Ed.), *In Sexualities in World Politics içinde*, s. 124-138. New York: Routledge.
- BirGün, (2023). Erdoğan, “14 Mayıs LGBT’cilere Kadına Şiddetin Yanında Olanlara Ders Verme Günüdür.” <https://www.birgun.net/haber/erdogan-14-mayis-lgbtcilere-kadina-siddetin-yaninda-olanlara-ders-verme-gunudur-430813> (22 Nisan 2023).
- Blommaert, J. ve Bulcaen, C. (2000). Critical Discourse Analysis. *Annual Review of Anthropology*, 29, 447-466.
- CNN Türk, (2010). Bakan Kavaf ‘Eşcinsellik Bir Hastalık’. <https://www.cnnturk.com/turkiye/bakan-kavaf-escinsellik-bir-hastalik> (07 Mart 2010).
- Çelik, N. B. (1997). Radikal Demokrasi, Çoğulcu Demokrasi ve Sol. *Mürekkap Dergisi*, (7), 49-58.
- Damar, E. (2023). Agonistik Demokrasi, Popülizm Çağında Demokrasiyi Yeniden Düşünmek. M. Çınar (Der.), *İçinde Siyaset Kavramı, Kurum, Süreç içinde*, s.101-119. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demir, G. (2014). *PostMarksizm ve Radikal Demokrasi*. İstanbul: Patika Kitap.
- Demir, A. A. (2023). Gerçeği Görüyoruz! Anayasa Değişikliğine HAYIR Diyoruz!. *KAOS GL Dergisi*, (193), 55-56.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri. T. Durna (Der.), *İçinde Medyadan Söylemler*, s.47-84. İstanbul: Libra Yayınları.
- Duvar, (2023). Millet İttifakı Vaatleri, Tek Eksik İstanbul Sözleşmesi Değil. <https://www.gazeteduvar.com.tr/millet-ittifaki-vaatleri-tek-eksik-istanbul-sozlesmesi-degil-haber-1601052> (01 Şubat 2023).

- Engin, C. (2015). LGBT in Turkey, Policies and Experiences. *Social Sciences*, 4, 838-858.
- Erdoğan, B. ve Köten. E. (2014). Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği, Türkiye LGBT Hareketi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(1), 93-113.
- Esen, B. ve Yavuzylmaz, H. (2023). Demokratikleşme, Demokraside Gerileme ve Melez Rejimler. M. Çınar (Ed.), içinde *Siyaset Kavram, Kurum, Süreç*, s.337-359. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fairclough, N. (1996). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2013). Critical Discourse Analysis and Critical Policy Studies. *Critical Policy Studies*, 7(2), 177-197.
- Gençoğlu, F. (2023). Sivil Toplum Anlayışları ve Demokrasi Modelleri. M. Çınar (Ed.), içinde *Siyaset Kavram, Kurum, Süreç*, s.135-153. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gümüştü, Ş. (2021). AKP'nin Siyasal İktisadi ve Patrimonyal Rejimin Yükselişi. *Toplum ve Bilim*, (158), 53-67.
- Güzel, D. (2023). Üç Yıldır LGBTİ+'lara İhlalin Başatı, İfade Özgürlüğü. *KAOS GL Dergisi*, (193), 30-33.
- Gölet, E. (2024). Coğrafya Kader Değildir, Dünyadan Dezenformasyon Kampanyaları. *KAOS GL Dergisi*, (196): 24-27.
- Haider, Z. ve Gujjar, M. (2021). A Critical Discourse Analysis of Boris Johnson's Speech on Corona Pandemic, An Application of Three-Dimensional Model of Norman Fairclough. *Balochistan Journal of Linguistics*, 9, 1-9.
- Janks, H. (1997). Critical Discourse Analysis as a Research Tool. *Discourse, Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329-342.
- Kabasakal Arat, Z. ve Nunez, C. (2017). Advancing LGBT Rights in Turkey, Tolerance or Protection?. *Human Rights Review*, 18(1), 1-19.
- KAOS GL Dergisi, (2022). Gündem Köşesi. *KAOS GL Dergisi Kurumsal Politikalar*, (185), 3-5.
- KAOS GL Derneği Web Sitesi, (2011). 10. Maddeye Ek, LGBT Realitesi Tanınsın. <https://kaosgl.org/haber/quot10-maddeye-ek-lgbt-realitesi-taninsinquot> (28 Aralık 2011).
- KAOS GL Derneği Web Sitesi, (2022). Partimizin Açık Eşcinsel Kimlikli Milletvekili Adayı Olacak. <https://kaosgl.org/haber/partimizin-acik-escinsel-kimlikli-milletvekili-adayi-olacak> (11 Ocak 2022).
- KAOS GL Derneği Web Sitesi, (2023). Ankara Gökkuşuğu Aileleri Derneği'nden (GALADER) Nedime Erdoğan, Millet İttifakı Ortak Politikalar Mutabakat Metnini Değerlendirdi

<https://kaosgl.org/haber/bir-anne-olarak-lgbti-haklarini-gormezden-gelen-millet-ittifaki-mutakabat-metnini-kiniyorum> (31 Ocak 2023)

- KAOS GL Dergisi, (2023). LGBTİ+'lara Dijital Şiddet Araştırması Bir Anda. KAOS GL Dergisi Düünden Bugüne, (193), 22-27.
- Köksal, T. D. (2021). İstanbul Sözleşmesi Üzerinden Cinsel Yönelim Temelli Şiddeti Okumak. KAOS GL Dergisi, (180), 46-51.
- Köylü, M. (2022). Neden Değişim Teorisi?. KAOS GL Dergisi, (185), 32-33.
- Laclau, E. ve Mouffe, C. (2017). Hegemonya ve Sosyalist Strateji Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru. (A. Kardam, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millet İttifakı. (2023). Ortak Politikalar Mutabakat Metni Seçim Beyannamesi.
- Molu, B. (2021). İHAM'ın Türkiye'deki LGBTİ+'lara Dönük Ayrımcılık Nedeniyle Yapılan Başvurularda Verdiği Kabul Edilemezlik Kararları Üzerine Bir Değerlendirme. KAOS GL Dergisi, (180), 52-56.
- Mouffe, C. (1992). Citizenship and Political Identity. The Identity in Question, 61, 28-32.
- Mouffe, C. (1999). Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism?. Prospects for Democracy, 66(3), 745-758.
- Mouffe, C. (2009). Demokratik Paradoks. (A. C. Aşkın, Çev.) Ankara: Epos Yayınları.
- Mouffe, C. (2010). Siyasetin Dönüşü. (F. Bakırcı ve A. Çolak, Çev.) Ankara: Epos Yayınları.
- Mouffe, C. (2017). Dünyayı Politik Düşünmek Agonistik Siyaset. (M. Bozluolcay, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mouffe, C. (2018). Siyasal Üzerine. (M. Ratip, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mouffe, C. (2019). Sol Popülizm. (A. Yanık, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Muedini, F. (2020). Justice and Development (AKP) Attitudes Towards the LGBTI Community in Turkey. H. Aydın ve W. Langley (Ed.), içinde Winston Human Rights in Turkey Assaults on Human Dignity, s.131-140. Switzerland: Springer.
- Öztan, G. G. (2018). Neoliberal Dönemde Türk Milliyetçilikleri Arasında Yaşanan Hegemonya Mücadelesi. İ. Akça, A. Bekmen ve B. A. Özden (Der.), içinde Yeni Türkiye'ye Varan Yol Neoliberal Hegemonyanın İnşası, s. 103-126. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özer, Ö. (2011). Haber Söylem İdeoloji Eleştirel Haber Çözümlemeleri. Konya: Literatürk Yayınları.
- Şengül, K. (2019). Critical Discourse Analysis in Political Communication Research, A Case Study of Right-Wing Populist Discourse in Australia. Communication Research and Practice, 5(4), 376-392.

- Tansel, C. B. (2018). Authoritarian Neoliberalism and Democratic Backsliding in Turkey, Beyond the Narratives of Progress. *South European Society and Politics*, 23(2), 197-217.
- Sözcü, (2023). Erdoğan'dan Muhalefete, Bunlar LGBT'ci. <https://www.sozcu.com.tr/2023/gundem/erdogandan-muhalefete-bunlar-lgbtci-7659357/> (19 Nisan 2023).
- Şeren, M. (2024). Siyasi İktidarın Hedef Aldığı Ama Bitiremediği, Üniversiteli LGBTİ+'lar. *KAOS GL Dergisi*, (196), 35-38.
- Tar, Y. (2023). Görünürlük Ovasının Sınırlarında. *KAOS GL Dergisi*, (193), 34-37.
- Taşkın, Y. (2023). Demokrasi, Tamamlanmamış Bir Projenin Tarihsel Yolculuğu. M. Çınar (Ed.), içinde *Siyaset Kavram, Kurum, Süreç*, s. 311-335. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekgüç, H. ve Yağcı, A. H. (2024). Dönüşüm ve Tıkanma. H. Tekgüç ve A. H. Yağcı (Der.), içinde *Piyasa, Sandık ve Başkan Arasında Türkiye'de Ekonomik Dönüşüm ve Tıkanma*, s. 7-21. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk, H. B. (2024). *AKP-101*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türkiye İşçi Partisi. (2023). *Halkın Kırmızı Çizgileri Seçim Bildirgesi*.
- Türkiye Komünist Partisi. (2023). *TKP Gelir Her Şey Değişir Seçim Bildirgesi*.
- Türkiye Komünist Partisi Web Sitesi, (2021). Komünist LGBT'ler Eşit Yurttaşlık Talebimizden Vazgeçmeyeceğiz. <https://www.tkp.org.tr/aciklamalar/komunist-lgbtler-esit-yurttaslik-talebimizden-vazgecmeyecegiz/> (16 Mayıs 2021).
- Yalman, G. (2014). AKP Döneminde Söylem ve Siyaset, Neyin Krizi. G. Yücesan-Özdemir ve S. Çoşar (Haz.), içinde *İktidarın Şiddeti AKP'li Yıllar, Neoliberalizm ve İslamcı Politikalar*, s.23-46. İstanbul: Metis Yayınları.
- Yeni Şafak, (2023). Karamollaoğlu'ndan CHP'yi Ayaklandıracak LGBT Çıkışı, İki Erkek İki Kadın Bir Araya Gelmiş Biz Aileyiz Diyor Hadi Oradan. <https://www.yenisafak.com/gundem/karamollaoglundan-chpyi-ayaklandiracak-lgbt-cikisi-iki-erkek-iki-kadin-bir-araya-gelmis-biz-aileyiz-diyor-haydi-oradan-4518403> (26 Mart 2023).
- Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi. (2023). *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz Seçim Bildirgesi*.
- Yılmaz, G. (2021). Türkiye'nin Avrupalılaşması ve LGBTİ Hakları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 19(1), 301-325.

- Yılmaz, V. (2014). Yeni Anayasa Sürecinde LGBTİ Hakları Hareketi'nin Eşit Yurttaşlık Mücadelesi, Çoğunlukçu Demokrasiye Karşı Anayasal Demokrasi. A. Kara (Der.), içinde Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa'da Bir Arada Yaşama Tartışmaları, s.169-183. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2022). Erdoğan'ın Başkanlık Rejimi İstisnai Cumhuriyetten Parsellenmiş Devlete. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yörük, E. (2018). Neoliberal Hegemonya ve Tabana Dayalı Siyaset, İslamcı Hareket ve Kürt Hareketi. İ. Akça, A. Bekmen ve B. A. Özden (Haz.), içinde Yeni Türkiye'ye Varan Yol Neoliberal Hegemonyanın İnşası, s. 319-334. İstanbul: İletişim Yayınları.